Ахикар историйӗ

ПАЛЛАШУ

«Ахикар çинчен калакан историре» этем шухăшĕпе ăслăлăхĕн чи авалхи çăлкуçĕсенчен пĕри пур. Унăн витĕмне нумай çыннăн легендисем урлă, çав шутра Коран та, Кивĕ тата Çĕнĕ Халалсем урлă та тупма пулать.

Германири Тревес хулинче тупнă мозаика, унта тĕнчери ăсчахсем хушшинче Ахикар сăнарне ӳкернĕ. Акă унăн тĕрлĕ тĕслĕ юмахĕ.

Çак истори хăçан çыраннине питĕ хĕрӳллĕн сӳтсе яврĕç. Ăсчахсем ăна юлашкинчен пĕрремĕш ĕмĕр çинчен çырнă, мĕншĕн тесен вĕсем йăнăш пулнине пирĕн эрăчченхи 500 çулхи арамей папирусĕнче Слон ишĕлчĕкĕсем хушшинче тупнă.

Калав, паллах, илемлĕ литература, истори мар. Вулакан унпа «Араб каçĕсен» хушма страницисенче паллашма пултарать. Ăна питĕ лайăх çырнă, ĕç-хĕлпе, интригăпа тата ансăр тарса хăтăлнипе тулнă калав юлашки çине тимлĕх уйăрать. Фантази ирĕклĕхĕ — çыравçăн чи хаклă пурлăхĕ.

Çыру тăвать тапхăра пайланать: (1) Повеç; 2) Вĕрентӳ (Ытарăшсен тĕлĕнмелле ярăмĕ); (3) Египета çулçӳрев; (4) Пĕрпеклĕхсем е ытарăшсем (вĕсемпе Ахикар хăйĕн йăнăш тăванĕн ывăлне вĕрентсе пĕтерет).

СЫПĂК 1

Ассири Аслă визирĕ Ахикарăн 60 арăм пур, анчах унăн ывăл пулман. Çавăнпа вăл тăванĕн ывăлне усрава илет. Вăл ăна çăкăрпа шывран ытларах ăслăлăхпа тата пĕлӳпе тултарать.
1 Ăслă Хайкар, Сеннахирим патша визирĕ, тата Хайкар ăслă çыннăн йăмăкĕн ывăлĕ Надан çинчен калакан истори.
2 Сеннахирим патша, Сархадум ывăлĕ, Ассирипе Ниневи патши вăхăтĕнче Хайкар ятлă ăслă çын пулнă, вăл Сеннахирим патшан визирĕ пулнă.
3 Унăн пуянлăхĕ, пуянлăхĕ нумай пулнă, вăл ăста, ăслă, философ, пĕлӳ енчен те, шухăшĕпе те, влаçра та пулнă, вăл утмăл хĕрарăма качча илнĕ, кашнинех замок туса лартнă.
4 Анчах та унăн пĕтĕмпех ача пулман. çав хĕрарăмсенчен, кам унăн еткерçи пулма пултарать.
5 Çакăншăн Вăл питĕ куляннă. Пĕррехинче вăл астрологсене, ученăйсене, тухатмăшсене пуçтарнă та вĕсене хăйĕн сывлăхĕ çинчен тата хăй çуратманни çинчен ăнлантарса панă.
6 Вĕсем ăна каланă: «Кай та турăсене парне кӳр, тен, хăвна ача парса хăварччăр тесе ыйт», тенĕ.
7 Вăл вĕсем хушнă пек тунă, йĕрĕхсене парне кӳнĕ, вĕсене йăланнă, йăлăнса, йăлăнса йăлăннă.
8 Вĕсем Ăна пĕр сăмах та чĕнмен. Вара вăл хуйхăллăн та пусăрăнчăклăн тухса кайнă, чĕри ыратнипе тухса кайнă.
9 Вăл каялла таврăннă та Çӳлти Турра йăлăннă, ĕненнĕ, Ăна чĕрипе çунса йăлăнса каланă: «Эй Çӳлти Турă, эй тӳпепе çĕре Пултаракан, эй пултарнă пур япалана та Пултаракан!
10 Эпĕ Сана мана пĕр арçын ача пар тесе ыйтатăп, эпĕ унпа лăпланма пултаратăп, вăл манăн сывлăх умĕнче пултăр, вăл ман куçа хупĕ, мана пытарĕ».
11 Вара Ун патне пĕр сасă илтĕннĕ: «Эсĕ чи малтан касса кăларнă кĕлеткесем çине шаннăран, вĕсене парне кӳнĕрен, çавăнпа эсĕ ĕмĕр тăршшĕпех ача-пăчасăр пурăнăн».
12 Анчах хăвăн аппун ывăлне Надана ил те ăна хăвăн ачу ту, ăна хăвăн вĕренӳне, лайăх ĕрчетӳне вĕрент, вилсен вăл сана пытарĕ».
13 Вара вăл хăйĕн йăмăкĕн ывăлне, кăштах ĕмĕртекен Надана, илнĕ. Вăл ăна сакăр йĕпе няня аллине панă, вĕсем ăна ĕмĕртсе ӳстернĕ.
14 Вĕсем ăна тутлă апатпа, йăваш вĕрентӳпе, пурçăн тумтирпе, хĕрлĕ те хĕрлĕ тумтирпе пăхса ӳстернĕ. Вăл пурçăн дивансем çине ларнă.
15 Надан ӳссе çитсен, çӳллĕ кедр йывăççи пек çӳлелле хăпарса çӳреме пуçласан, ăна лайăх йăла-йĕркене, çырăва, ăслăлăха тата философие вĕрентнĕ.
16 Темиçе кунран Сеннахирим патша Хайкар çине пăхнă та вăл питĕ ватăлнине курнă, ăна тата ытларах каланă.
17 «Эй, хисеплĕ тусăм, ăста, шанчăклă, ăслă, губернатор, секретарь, визирь, канцлер тата директор; чăнах та эсĕ питĕ ватăлнă, çулсем нумай; санăн çак тĕнчерен уйрăласси те çывăх пулмалла.
18 Кала-ха мана, сан хыççăн ман ĕçре кам вырăн йышăнĕ». Хайкар ăна каланă: «Эй, хуçам, санăн пуçу ĕмĕр-ĕмĕр пурăнтăр! Унта Надан йăмăкăн ывăлĕ, хамăн ача турăм ăна.
19 Эпĕ ăна ӳстертĕм, Хамăн ăслăлăха, хамăн пĕлĕве вĕрентрĕм».
20 Патша ăна каланă: «Эй, Хайкар! ăна ман патăма илсе кил, эпĕ ăна курăп, юрăхлă пулсан, ăна хăвăн вырăнна ларт; вара эсĕ канма кайăн, ĕмĕрĕн юлнă пайне пылак канлĕхре пурăнса тухăн».
21 Вара Хайкар хăйĕн аппăшĕн ывăлне Надан патне кайнă. Вăл ăна пуç тайрĕ, влаçпа чыс сунчĕ.
. Ăна Турă упратăр тесе кĕлтăватăп. Эсĕ мана тата манăн аттене Сархадума мĕнле пулăшнă, çавăн пекех санăн çак ывăлу та мана пулăштăр, манăн ĕçсене, манăн ыйтусене, манăн ĕçе пурнăçлатăр, эпĕ ăна саншăн хисеплесе хăватлă тăватăп».
. Эпĕ санран ыйтатăп: эсĕ манăн ывăлăм Наданпа чăтăмлă пул, унăн йăнăшĕсене каçар, вăл сана тивĕçлĕ пек пулăшĕ».
24 Вара патша ăна хăйĕн юратнă çыннисенчен чи асли, хăйĕн тусĕсенчен чи вăйлă çын тума, унпа пĕрле пур хисепре те, хисепре те пулма тупа тунă. Вăл ăна аллисене чуптуса сывпуллашнă.
25 Вара вăл Надана илнĕ. аппăшĕн ывăлне унпа пĕрле илсе килнĕ те ăна пӳлĕме лартнă та çĕрĕн-çĕрĕн вĕрентнĕ, çавăнпа та вăл ăна çăкăрпа шывран ытларах ăслăлăхпа тата пĕлӳпе тултарнă.

СЫПĂК 2

Авалхи «Чухăн Ричардăн альманахĕ». Укса-тенкĕ, хĕрарăм, тумтир, ĕç, тус-юлташ çинчен этем тыткаларăшĕн вилĕмсĕр йĕркисем. Уйрăмах интереслĕ ытарăшсем 12, 17, 23, 37, 45, 47-мĕш сăвă йĕркисенче тĕл пулаççĕ. 63-мĕш сăвă йĕркине паянхи хăш-пĕр цинизмпа танлаштарăр.

1 Вăл ăна çапла вĕрентнĕ: «Эй, ывăлăм! манăн сăмаха итлĕр, манăн канашсене итлĕр, эпĕ мĕн каланине асра тытăр.

2 Эй, ывăлăм! пĕр-пĕр сăмах илтсен, вăл хăвăн чĕрӳнте пĕтĕр, ăна урăх çынна ан уçса патăр, унсăрăн вăл чĕрĕ кăмрăк пулса тăтăр, чĕлхене çунтарĕ, ӳт-пĕве ыраттарĕ, эсĕ мăшкăл илтĕн, Турă умĕнче намăс пултăр тата арçын.

3 Эй, ывăлăм! хыпар илтнĕ пулсан, ăна ан сар; мĕн те пулин курнă пулсан, ан кала, тенĕ.

4 Эй, ывăлăм! хăвăн илемлĕхӳне итлекене çăмăллат, хурав пама ан васка.

5 Эй, ывăлăм! мĕн те пулин илтсен, ăна ан пытар, тенĕ.

6 Эй, ывăлăм! питĕрĕннĕ тĕвве ан салтăр, ăна ан вĕçертĕр, вĕçерĕннĕ тĕвве ан пичетлĕр.

7 Эй, ывăлăм! тулашри илемлĕхе ан ĕмĕтленĕр, мĕншĕн тесен вăл чакать те иртсе каять, анчах та хисеплĕ асăну ĕмĕрлĕхех юлать.

8 Эй, ывăлăм! ухмах хĕрарăм сана хăйĕн сăмахĕпе ан улталатăр, унсăрăн эсĕ вилĕмрен чи мĕскĕн вилĕмпе вилсе ан кай, вăл сана çакланиччене тетел ăшне çаклатса лартĕ.

9 Эй, ывăлăм! тумтирпе тата мазьпа çывăрнă хĕрарăма, чунĕпе йĕрĕнчĕк те ухмахла, ан ĕмĕтленĕр. Эсĕ ăна хăвăн мĕн те пулин парсан, е хăвăн аллунта мĕн пуррине шанса парсан, вăл сана çылăха илĕртсен, Турă сана çиллентертĕр.

10 Эй, ывăлăм! хăмла йывăççи пек ан пулăр, мĕншĕн тесен вăл пур йывăçран та малтан çулçă кăларать, пур йывăçран та çиме юрăхлă çимĕç кăларать, пур йывăç умĕнче те çиме юрăхлă çимĕç кăларакан тут йывăççи пек пул, вĕсем хыççăн çулçăсем тăкать.

11 Эй, ывăлăм! пуçна усса, сассуна çемçет, сăпайлă пул, тӳрĕ çулпа ут, ан ухмахлан. Эсĕ кулнă чухне сассуна ан хăпарт, мĕншĕн тесен хытă сасăпа çурт лартнă пулсан, ашак кашни кунах нумай çурт лартнă пулĕччĕ; плугне вăйпа хĕстернĕ пулсан, плугне тĕвесен хулпуççийĕсем айĕнчен нихçан та кăларса пăрахман пулĕччĕç.

12 Эй, ывăлăм! ăслă çынпа пĕрле чул кăларни хуйхăллă çынпа эрех ĕçнинчен лайăхрах.

13 Эй, ывăлăм! хăвăн эрехне тӳрĕ çынсен тупăкĕсем çине тăк, пĕлмен, ирсĕр çынсемпе ан ĕç.

14 Эй, ывăлăм! Турăран хăракан, вĕсем пек пулакан ăслă çынсем çумне çыпçăн, пĕлмен çынсем патне ан çывхарăр, ун пек пулмăр, унăн çулĕсене вĕренĕр.

15 Эй, ывăлăм! юлташ е тус тупсан, ăна тĕрĕслесе пăх, кайран ăна юлташ тата тус ту; тата ăна тĕрĕслевсĕр ан мухтăр; ăс çитмен çынпа калаçăва ан пăс.

16 Эй, ывăлăм! пушмак санăн ура çинче тăрать пулсан, унпа йĕплĕ йывăççсем çинче ут, ывăлу валли, кил-йышу валли, ачусем валли çул уç, тинĕс çине, унăн хумĕсем çине кайиччен, карапа путиччен çирĕп тыт, вара вăл пултараймасть çăлса хăварнă.

17 Эй, ывăлăм! пуян çын çĕлен çисессĕн, вĕсем: «Ку унăн ăслăлăхĕпе», — теççĕ, чухăн çын ăна çисессĕн, халăх: «Унăн выçлăхĕнчен», — теççĕ.

18 Эй ывăлăм! вăл санăн кулленхи çăкăрпа, хăвăн пурлăхупа çырлахать, ют çыннине ăмсанмасть.

19 Эй, ывăлăм! ухмахпа кӳршĕ ан пул, унпа пĕрле çăкăр ан çи, кӳршĕсен инкекĕшĕн ан савăн. Тăшману сана кӳрентерсен, ăна ырă кăмăл кăтарт.

20 Эй ывăлăм! Турăран хăракан çынран хăра, Ăна хисепле.

21 Эй, ывăлăм! пĕлмен çын ӳкет те такăнать, ăслă çын такăнсан та чĕтренмест, ӳксен те хăвăрт тăрать, чирлесен пурнăçне пăхма пултарать. Анчах пĕлмен, ухмах çын пирки калас пулсан, унăн чирĕшĕн эмел çук.

22 Эй, ывăлăм! енчен те санран кĕçĕнрех çын пырсан, ăна хирĕç кай, унтан тăр, вăл сана тавăрма пултараймасть пулсан, унăн Çӳлхуçи сана уншăн тавăрĕ.

23 Эй, ывăлăм! ывăлна хĕнеме ан хĕрхен, мĕншĕн тесен санăн ывăлуна çапни пахчана тислĕк пек, енчĕк çăварне çыхнă пек, тискер кайăксене çыхнă пек, алăка питĕрсе хунă пек.

24 Эй, ывăлăм! хăвăн ывăлна усал ĕçрен сыхласа хăвар, ăна хăвна хирĕç пăлхав çĕклесе халăх хушшинче йĕрĕнсе пăхиччен йăла-йĕркене вĕрент, эсĕ вара урамсенче, пухусенче пуçна çакса яр та унăн усал ĕçĕсемшĕн айăплан.

25 Эй, ывăлăм! хăвна валли мăнтăр вăкăр, чĕрнеллĕ пысăк ашак ил, пысăк мăйракаллă вăкăр ан ил, чее çынпа туслаш, хирĕçекен чура та, вăрă-хурах тарçă та ан ил, мĕншĕн тесен эсĕ мĕн тунăшăн вĕсене вĕсем пĕтерĕç.

26 Эй, ывăлăм! аçу-аннӳ сана ан ылханччăр, Çӳлхуçа вĕсемпе кăмăллă пултăр; мĕншĕн тесен çапла каланă: «Кам хăйĕн ашшĕне е амăшне кураймасть, çав вилĕмпе вилтĕр (эпĕ çылăх вилĕмĕ пирки калатăп), ашшĕ-амăшне хисеплекенĕн кун-çулĕ, ĕмĕрĕ вăрăмланĕ, пур ыррине те курĕ». «

27 Эй, ывăлăм! çул çинче хĕç-пăшалсăр ан ут, мĕншĕн тесен эсĕ тăшман хăçан тĕл пулассине пĕлместĕн, çавăнпа эсĕ уншăн хатĕр пул.

28 Эй ывăлăм! ӳсмен çара, çулçăсăр йывăç пек ан пул, çулçипе, турачĕсемпе витĕннĕ йывăç пек пул; мĕншĕн тесен арăмĕ те, ачисем те çук çын тĕнчере намăсланать, вĕсем ăна çулçăсăр та çимĕççĕр йывăç пек кураймаççĕ.

29 Эй, ывăлăм! çул хĕрринчи çимĕçлĕ йывăç пек пулăр, унăн çимĕçне пур иртен-çӳрен те çиет, пушхирти тискер кайăксем унăн сулхăнĕнче канса унăн çулçисене çиеççĕ.

30 Эй ывăлăм! ун çулĕнчен пăрăнса кайнă кашни сурăх, унăн юлташĕсем кашкăр валли апат пулса тăраççĕ.

31 Эй, ывăлăм! «Манăн хуçамăм ухмах, эпĕ ăслă» тесе ан кала, пĕлменлĕхпе ухмахлăх сăмахĕсене ан каласа пар, унсăрăн сана вăл йĕрĕнтĕ.
32 Эй ывăлăм! хуçисем: «Пирĕн патăмăртан пăрăнса кай» текен чурасенчен ан пул, вĕсем: «Пирĕн пата çывхар, пирĕн пата пыр» текен чурасенчен пĕри пул.
33 Эй, ывăлăм! хăвăн чуруна унăн юлташĕ умĕнче ан ачашла, мĕншĕн тесен вĕсенчен хăшĕ юлашкинчен саншăн хаклăрах пулассине пĕлместĕн.
34 Эй ывăлăм! хăвна пултарнă Хуçуран ан хăра, Вăл сан умăнта чĕнмесĕр ан юлтăр.
35 Эй ывăлăм! хăвăн сăмахна илемлĕ ту, чĕлхене пылак ту; хăвăн юлташна хăвăн ура çине таптама ан пар, унсăрăн вăл тепĕр чухне сан кăкăрна таптаса ан кайтăр.
36 Эй, ывăлăм! ăслă çынна ăслă сăмахпа хĕнесен, вăл унăн кăкăрĕнче вăрттăн намăс туйăмĕ пек пытанса ларĕ; анчах эсĕ пĕлмен çынна патакпа çапсан, вăл ăнланмĕ те, илтмĕ те.
37 Эй, ывăлăм! эсĕ хăвăн ыйтăвĕсемшĕн ăслă çынна ярсан, ăна нумай хушса ан пар, мĕншĕн тесен вăл санăн ĕçне эсĕ мĕнле тăвас тетĕн, çавăн пек тăвать: эсĕ ухмах çынна ярсан, ăна ан хуш, хăв кай та хăвăн ĕçне ту, мĕншĕн тесен эсĕ хуш ăна, вăл эсĕ мĕн ыйтнине тумĕ, тенĕ. Сана ĕçпе яраççĕ пулсан, ăна хăвăртрах пурнăçлама васкăр.
38 Эй ывăлăм! хăвăнтан вăйлăрах çынна тăшман ан ту, мĕншĕн тесен вăл сан виçене илĕ, санран тавăрĕ.
39 Эй ывăлăм! хăвăн пурлăхна вĕсене шанса парас умĕн хăвăн ывăлна та, хăвăн чуруна та тĕрĕслесе пăх, вĕсем вĕсене çухатса ан кайччăр; мĕншĕн тесен тулли алăллă çынна ухмах та пĕлмен пулсан та ăслă теççĕ, пушă алăллă çынна чухăн, пĕлмен теççĕ, вăл ăсчахсен пуçлăхĕ пулсан та.
40 Эй, ывăлăм! Эпĕ колоцинт çисе ятăм, алоэ çăтса ятăм, чухăнлăхпа çитменлĕхрен йÿçĕреххи нимĕн те тупаймарăм.
41 Эй, ывăлăм! ывăлна перекетлĕ пулма, выçлăха вĕрент, вăл кил-çуртне лайăх тытса тăтăр.
42 Эй, ывăлăм! пĕлмен çынна ăслă çынсен чĕлхине ан вĕрент, вăл уншăн йывăр пулĕ.
43 Эй ывăлăм! хăвăн лару-тăруна тусна ан кăтарт, унсăрăн вăл сана йĕрĕнтĕ.
44 Эй, ывăлăм! чĕре суккăрлăхĕ куç суккăрланнинчен те йывăртарах, мĕншĕн тесен куç суккăрлăхĕ пĕчĕккĕн-пĕчĕккĕн çул кăтартма пултарать, анчах чĕре суккăрлăхĕ çул кăтартмасть, вăл тÿрĕ çултан пăрăнса кукăр çулпа каять çул.
45 Эй, ывăлăм! çын урипе такăнни чĕлхипе такăннинчен лайăхрах.
46 Эй, ывăлăм! çывăхри тус инçетри чаплăрах тăванран лайăхрах.
47 Эй, ывăлăм! илемлĕх сӳнет, анчах вĕренӳ тăсăлать, тĕнче вара çухалать, ахалех пулать, анчах ырă ят ахаль те, çухалмасть те.
48 Эй ывăлăм! канăç çук çыннăн вилĕмĕ унăн пурнăçĕнчен лайăхрах пулнă; макăрнă сасă юрă сассинчен лайăхрах; мĕншĕн тесен вĕсенче Турăран хăрани пур пулсан, хуйхăпа йĕни юрăпа савăнăç сассинчен лайăхрах.
49 Эй, ачам! алăри шапа пĕвĕ кӳршĕ чӳлмекĕнчи хурран лайăхрах; сан çывăхри сурăх инçетри вăкăртан лайăхрах; сан аллунти çерçи пин çерçи вĕçнинчен лайăхрах; пухакан чухăнлăх вара нумай апат-çимĕçе сапаланинчен лайăхрах; чĕрĕ тилĕ вара вилĕ арăсланран лайăхрах; пĕр кĕрепенке çăм пĕр кĕрепенке пуянлăхран лайăхрах, эпĕ ылтăнпа кĕмĕл çинчен калатăп; мĕншĕн тесен ылтăнпа кĕмĕл çĕр айĕнче пытанса тăраççĕ, вĕсем курăнмаççĕ; анчах çăмĕ пасарта юлать те курăнать, ăна тăхăнаканшăн илем пулать.
50 Эй, ывăлăм! сапаланчăк пурлăхран пĕчĕк пурлăх лайăхрах.
51 Эй, ывăлăм! вилнĕ чухăнран чĕрĕ йытă лайăхрах.
52 Эй, ывăлăм! тÿрĕ ĕç тăвакан чухăн çылăхпа вилнĕ пуян çынран лайăхрах.
53 Эй ывăлăм! хăвăн чĕрӳнте пĕр сăмах упр, вара вăл сана нумай пулĕ, эсĕ хăвăн тусун вăрттăнлăхне уçса пама тăрăш.
54 Эй, ывăлăм! хăвăн чĕрӳпе канашличчен çăварунтан пĕр сăмах та ан тухтăр. Çынсем хушшинче хирĕçсе ан тăрăр, мĕншĕн тесен усал сăмахран тавлашу тухать, хирĕçӳрен вăрçă тухать, вăрçăран çапăçу пуçланать, вара эсĕ свидетель пулма тивĕçлĕ пулăн; анчах унтан чуп та кан, тенĕ.
55 Эй ывăлăм! хăвăнтан вăйлăрах çынна ан хирĕç тăр, анчах чăтăмлăх, чăтăмлăх, тÿрĕ тыткаларăш туп, мĕншĕн тесен унран лайăхраххи нимĕн те çук.
56 Эй, ывăлăм! хăвăн пĕрремĕш тусна ан курайми пул, мĕншĕн тесен иккĕмĕшĕ нумая юлмĕ.
57 Эй, ывăлăм! мĕскĕн çынна унăн асапĕнче пырса кур, ун çинчен султан умĕнче калаç, ăна арăслан çăварĕнчен хăтарма тăрăш.
58 Эй ывăлăм! хăвăн тăшману вилĕмĕшĕн ан савăн, мĕншĕн тесен кăштахран эсĕ унăн çывăх çынни пулăн, санран мăшкăллакан çынна хисепле, хисепле, ăна саламлама малтанах пул.
59 Эй, ывăлăм! пĕлĕт çинче шыв пĕр вырăнта тăрсан, хура курак шуралса кайсан, мирра пыл пек тутлă пулса тăрсан, тĕлĕнмен çынсемпе ухмахсем ăнланса ăсланма пултарнă.
60 Эй ывăлăм! ăслă пулас тетĕн пулсан, чĕлхене суйма, аллуна вăрласран, куçна усал курма чар; вара эсĕ ăслă тейĕн.
61 Эй, ывăлăм! ăслă çын сана патакпа çаптăр, ухмах сана тутлă шĕвекпе ан сĕртĕр. Çамрăк чухне йăваш пул, ватлăхра та хисеплĕ пулăн.
62 Эй, ывăлăм! хăйĕн хăватлă кунĕсенче çынна та, юханшыва шыв илнĕ кунсенче ан хирĕç тăр.
63 Эй ывăлăм! арăм туйĕнче ан васка, мĕншĕн тесен ырă пулсан, вăл: «Эй, хуçамăм, мана апат-çимĕç туса пар», — тейĕ; енчен те вăл чирлĕ пулсан, вăл ăна кам сăлтавланине хак парĕ.
64 Эй ывăлăм! кам хăйĕн тумĕпе илемлĕ, вăл хăйĕн пуплевĕпе те çавăн пекех; тумтирĕпе ирсĕр сăн-сăпатлăскер, калаçассипе те çавăн пекех.

65 Эй, ывăлăм! эсĕ вăрланă пулсан, султана пĕлтер, ăна унран хăтăлма пĕр пайне пар, унсăрăн эсĕ йӳҫеклĕхе чăтса тăрăн, тенĕ.
66 Эй, ывăлăм! алли тăраннă, тăраннă ҫынпа туслаш, алли хупăнса выҫнă ҫынпа ан туслаш.
67 Патша та, унăн ҫарĕ те шанчăклă пулма пултарайман тăвата япала пур. Визир пусмăрлани, начар влаҫ, ирĕке пăсни, ҫынна пусмăрлани; тата тăвата япала, вĕсене пытарма ҫук: ăслă та, ухмах та, пуян та, чухăн та».

СЫПĂК 3

Ахикар патшалăх ĕҫне хастар хутшăнассинчен тухать. Вăл хăйĕн пурлăхне сутăнчăк тăванĕн ывăлне парать. Акă мĕнле тĕлĕнмелле истори пархатарсăр ҫын суя ҫын пулса тăни ҫинчен. Ахикара ҫавăрса илме ăслă кавар тунă хыҫҫăн ăна вилĕм ҫине айăпланă. Ахикарăн вĕҫĕ пулас.
1 Ҫапла каланă Хайкар, хăйĕн аппăшĕн ывăлне Надана ҫак хушусемпе ваттисен сăмахĕсене каласа пĕтерсен, вăл вĕсене пурне те тытса пырăп тесе шутланă, анчах ҫакăн вырăнне вăл ăна ывăннине, йĕрĕннине тата мăшкăлланине пĕлмен.
2 Унтан Хайкар хăйĕн килĕнче лăпланса ларнă та Надана хăйĕн мĕн пур пурлăхне, чурисене, тарҫăсене, лашасене, выльăх-чĕрлĕхне, хăйĕн мĕн пурлăхне, пурлăхне пурне те панă. хушас тата чарас влаҫ вара Надан аллинчех юлнă.
3 Хайкар хăйĕн килĕнче канлĕн ларнă, Хайкар вăхăтран вăхăта кайса патшана пуҫ тайнă, унтан килне таврăннă.
4 Халĕ вара, Надан, хушма тата чарма влаҫ хăйĕн аллинче пулнине ăнланса илсен, Хайкар вырăнне курайман, унран мăшкăлласа кулнă, вăл килсе тухсанах ăна айăплама пуҫланă: «Манăн пичче Хайкар унăн ĕҫĕнче; вăл халĕ нимĕн те пĕлмест.
5 Вăл чурасене те, тарҫăсене те хĕнеме пуҫланă, лашасемпе тĕвесене сутма пуҫланă, хăйĕн куккăшĕ Хайкар пурлăхне пурне те тăкаклама пуҫланă.
6 Хайкар хăйĕн тарҫисене те, кил-йышне те хĕрхенменнине курсан, тăнă та ăна килĕнчен хăваласа кăларнă, патшана хăйĕн пурлăхĕпе апат-ҫимĕҫне салатса яни ҫинчен пĕлтерме янă.
7 Патша тăчĕ те Надана чĕнсе илчĕ те ăна ҫапла каланă: «Хайкар сывă чухне унăн пурлăхне, кил-ҫуртне, пурлăхне никам та тытса тăма пултараймасть».
8 Надан аллине хăйĕн куккăшĕ Хайкартан тата унăн мĕнпур пурлăхĕнчен туртса илнĕ, ҫав хушăра вăл кĕмен те, тухман та, ăна саламламан.
9 Ҫавăн чухне Хайкар хăйĕн аппăшĕн ывăлĕпе Наданпа пĕрле ĕҫленĕшĕн ӳкĕннĕ, вăл ҫаплах питĕ куляннă.
10 Наданăн Венузардан ятлă кĕҫĕн шăллĕ пулнă, ҫавăнпа та Хайкар ăна Надан вырăнне хăй патне илнĕ, ăна питĕ хисеплесе пăхса ӳстернĕ. Иосиф унăн пурлăхне пĕтĕмпех панă, ăна хăйĕн кил-ҫурчĕн пуҫлăхне лартнă.
. эпĕ хамăн шăллăма манран ытларах юрататăп, анчах Ҫӳлти Турă мана влаҫ парсан, эпĕ ăна вĕлермелли инкек кӳрĕп».
12 Надан хăйне мĕнле такăнтарма пултарасси ҫинчен шухăшланă. Кăшт вăхăт иртсен Надан ҫакна шухăшласа пăхнă та Перси патшине, Ăслă Шахăн ывăлне, Ахиш патне ҫыру ҫырнă.
. Санпа ман хушăра пĕр пус пултăр, тенĕ.
14 Ҫак ҫыру сан патна ҫитсен, эсĕ тăрса Нисрин тӳремлĕхне, Ассирие, Ниневие хăвăрт кайсан, эпĕ сана патшалăха вăрҫăсăр, ҫапăҫусăр парăп».
15 Унтан вăл Египет патши фараон патне Хайкар ячĕпе тепĕр ҫыру ҫырнă. — Санпа ман хушăра мир пултăр, хăватлă патша!
16 Ҫак ҫыру сан патна ҫитнĕ вăхăтра эсĕ Ассирипе Ниневие Нисрин тӳремлĕхне кайсан, эпĕ сана патшалăха вăрҫăсăр тата ҫапăҫусăр парăп».
17 Надан ҫырăвĕ унăн куккăшĕн Хайкар ҫырăвĕ пекех пулнă.
18 Унтан вăл икĕ ҫырăва хуҫлатса хăйĕн куккăшĕн Хайкар пичетĕпе пичетленĕ; вĕсем ҫапах та патша керменĕнче пулнă.
19 Унтан вăл кайнă та патшаран та хăйĕн куккăшĕ Хайкар патне ҫыру ҫырнă. Манăн визире, манăн секретаре, манăн канцлера, Хайкар, канăҫлăхпа сывлăх сунатăп.
20 Эй, Хайкар, ҫак ҫыру сан патна ҫитсен. Хăвăнпа пĕрле пур салтаксене те пуҫтар та вĕсен тумтирĕ те, йышĕ те лайăх пултăр, пиллĕкмĕш кунне ман пата Нисрин тӳремлĕхне илсе кил.
21 Эпĕ унта хăвăн патна пынине курсан, васкаса ҫар манпа ҫапăҫма тăрăшакан тăшман пек ман ҫине тапăнтар. Манпа пĕрле Египет патши фараонăн элчисем пур, вĕсем пирĕн ҫар вăйне курччăр та пирĕнтен хăраччăр, мĕншĕн тесен вĕсем пирĕн тăшмансем, пире курайма҅ҫҫĕ».
22 Вара вăл ҫырăва пичетлесе патша тарҫи урлă Хайкар патне ярса панă. Вара вăл хăй ҫырнă тепĕр ҫырăвне илчĕ те ăна патша умне сарчĕ, ăна вуласа пачĕ, пичетне кăтартрĕ.
23 Ҫырура мĕн ҫырнине илтсен, патша питĕ тĕлĕнсе кайрĕ, ҫав тери ҫилленсе кайрĕ те ҫапла каларĕ: «Эх, эпĕ хамăн ăслăлăха кăтартрăм! мĕн турăм эпĕ Хайкарпа, вăл манăн тăшмансем патне ҫак ҫырусене ҫырнăшăн? Ку манăн унран хам ăна ырă тунăшăн тавăрасси-и?»
24 Надан ăна каланă: ан кулян, патша! ан ҫилленĕр, анчах Нисрин тӳремлĕхне кайса пăхар-ха, ҫав юмах чăн-чăнах-и е ҫук-и».
25 Пиллĕкмĕш кунне Надан тăнă та патшана, салтаксене тата визире илсе кайнă. вĕсем пушхире, Нисрин тӳремлĕхне, кайнă. Патша пăхнă та — акă! Хайкарпа ҫар йĕркеленнĕ.
26 Хайкар патша унта пулнине курсан. вăл ҫывхарчĕ те ҫара вăрҫăри пек хускалма тата ҫырура тупнă пек патшана хирĕҫ ҫапăҫма сигнал пачĕ. вăл Надан хăй валли мĕнле шăтăк чавнине пĕлмерĕ.
27 Хайкар мĕн тунине курсан, патша пăшăрханса, хăраса ӳкнĕ, нимĕн тума аптăраса ӳкнĕ, ҫав тери тарăхса кайнă.

28 Надан ăна каланă: эй патша хуçамăм, эсĕ куртăн-и! мĕн тунă çак мĕскĕн? анчах эсĕ ан çиллен, ан хуйхăр, ан асаплан, хăвăн килне кай та хăвăн пукану çине лар, эпĕ сан патна Хайкара сăнчăрпа çыхса илсе килĕп, санăн тăшмана санран нимĕнле йывăрлăхсăр хăваласа ярăп».

29 Хайкар пирки тарăхса патша хăйĕн аслă пуканне таврăннă, ун пирки нимĕн те туман. Надан вара Хайкар патне кайнă та ăна каланă: «Эй, пичче! Патша чăнах та саншăн пысăк савăнăçпа савăнать, сана мĕн хушнине пурнăçланăшăн тав тăвать.

. вĕсем те, вĕсен патши те хăраса ӳкнĕ».

31 Вара Хайкар çапла хуравланă: «Итлени вăл — итлени». Вăл çавăнтах ура çине тăнă та аллисене ун хыçне çыхса хунă, урисене сăнчăрпа çыхнă.

32 Надан ăна илсе патша патне кайнă. Хайкар патша умне пырса кĕрсен, вăл ун умне çĕр çинче пуç тайрĕ те патшана влаçпа ĕмĕрлĕх пурнăç ыйтрĕ.

33 Вара патша каланă: «Эй Хайкар, манăн секретарь, манăн ĕçсен пуçлăхĕ, манăн канцлер, манăн патшалăхăн пуçлăхĕ. каласа пар-ха мана, эпĕ сана мĕнле усал турăм, эсĕ мана çак ирсĕр ĕçпе тавăртăн.

34 Вара вĕсем Ăна хăйĕн çырăвĕсене тата хăйĕн пичетне хунă çырусене кăтартнă. Хайкар çакна курсан, унăн урисем чĕтресе илчĕç, чĕлхи çийĕнчех çыхланчĕ, вăл хăранипе пĕр сăмах та калама пултараймарĕ; анчах вăл пуçне çĕр еннелле усрĕ те чĕлхесĕр пулчĕ.

35 Çакна курсан, патша ку сăмах хăйĕнчен пулнине туйса илнĕ. вăл çийĕнчех тăнă та вĕсене Хайкара вĕлерме, унăн мăйне хула тулашĕнче хĕçпе çапма хушнă.

36 Вара Надан кăшкăрса каланă: «Эй Хайкар, эй хура пит! патша умĕнче çак ĕçе тунă чухне санăн шухăшу е хăвăн вăй-халу мĕнпе усă парать?»

37 Çапла калать юмахçă. Хĕçпе çапăçаканăн ячĕ вара Абу Самик пулнă. Патша ăна каланă: эй, хĕççĕ! тăр, кай, Хайкарăн мăйне унăн çурчĕн алăкĕ умĕнче касса ил, унăн пуçне унăн ӳт-пĕвĕнчен çĕр чике аяккалла ывăт.

38 Вара Хайкар патша умне чĕркуçленсе ларнă та каланă: патша хуçамăм ĕмĕр-ĕмĕр пурăнтăр! эсĕ мана вĕлересшĕн пулсан, санăн ĕмĕтӳ пурнăçлантăр; эпĕ хам айăплă маррине пĕлетĕп, анчах усал çын хăйĕн усал ĕçĕсемшĕн явап тытмалла; çапах та, патша хуçамăм! Эпĕ санран тата санăн тусусенчен ыйтатăп: хĕçпе çапăçакан çынна манăн ӳте манăн чурасене пама ирĕк пар, вĕсем мана пытарччăр, санăн чуру санăн парне пултăр».

39 Патша тăнă та хĕçпе кĕрешекене хăйне мĕнле тăвас тенине тума хушнă.

40 Вăл çийĕнчех хăйĕн тарçисене Хайкарпа хĕçпе çапăçакана тытса вĕлерме унпа пĕрле çарамас кайма хушнă.

41 Хăйне вĕлерессине пĕлсен, Хайкар хăйĕн арăмне çапла каланă: мана хирĕç тух, санпа пĕрле пин çамрăк хĕр пултăр, вĕсене хĕрлĕ те пурçăн тумтир тăхăнтарччăр виличчен маншăн макăрччăр тесе.

42 Хĕçпе унăн тарçисем валли сĕтел хатĕрлĕр. Ĕçме эрех нумай хутăштар».

43 Вăл мĕн хушнине пĕтĕмпех тунă. Вăл питĕ ăслă, çивĕч те çивĕч пулнă. Вăл вара мĕнпур майлă ырă кăмăлпа вĕренĕвĕ пĕрлештерчĕ.

44 Патша çарĕ тата хĕçпе çапăçакан çын çитсен, вĕсем сĕтел çине тирпейленсе ларнине, эрехе тата тутлă апат-çимĕçе тупрĕç, вара вĕсем çисе-çисе ӳсĕрĕлсе çитичченех ĕçрĕç.

. патша çилли лăпланчĕ те, вăл сана ыйтрĕ?

46 Эпĕ сана Ун умне илсе пырсан, Вăл саншăн савăнчĕ, халĕ Эпĕ сана ырălăх кăтартнине аса ил.

47 Эпĕ пĕлетĕп: патша маншăн ӳкĕнĕ, мана вĕлернĕшĕн хытă çилленĕ.

48 Мĕншĕн тесен эпĕ айăплă мар. эсĕ мана ун умне унăн керменĕнче тăратсан, эсĕ пысăк телейпе кĕтсе илĕн, йăмăкăн ывăлĕ Надан мана улталанине тата мана çак усал ĕçе тунине пĕлĕн, вара патша çынна вĕлернĕшĕн ӳкĕнĕ мана; халĕ вара манăн кил пахчинче нӳхреп пур, ун çинчен никам та пĕлмест.

49 Манăн арăмăн пĕлĕвĕпе пытар мана унта. Манăн тĕрмере пĕр чура пур, ăна вĕлерме тивĕçлĕ.

50 Ăна илсе тух та манăн тумтир тăхăнтарт, тарçăсене ӳсĕр пулсан ăна вĕлерме хуш, тенĕ. Вĕсем кама вĕлернине пĕлмеççĕ.

51 Вăл пуçне ӳт-пĕвĕнчен çĕр чике аяккарах ывăтнă. унăн ӳтне Манăн чурасене парăр, вĕсем ăна пытарччăр, тенĕ. Вара эсĕ манпа пĕрле пысăк мул пухăн.

52 Вара хĕçпе тăракан Хайкар хушнă пек турĕ. вăл патша патне пынă та ăна каланă: санăн пуçу ĕмĕр-ĕмĕр пурăнтăр!

53 Вара Хайкар арăмĕ ăна кашни эрнерех пытаннă çĕрте мĕн çителĕклĕ пулнине каласа панă, ун çинчен хăйсĕр пуçне никам та пĕлмен.

54 Çак историе пĕлтернĕ, тепĕр хут каласа панă, пур çĕрте те сарăлнă: Хайкар Ăслă çынна мĕнле вĕлерни çинчен тата вăл вилни çинчен, çав хулари çынсем пурте уншăн хурланнă.

55 Вĕсем макăрса каланă: «Эй, Хайкар! тата санăн вĕренӳшĕн тата хăвăн хисепӳшĕн! Сан пирки тата санăн пĕлӳӳ пирки мĕн тери хурлăхлă! Сан пекки ăçта тупăн? ăçта пулма пултарать-ха çав тери ăслă, çав тери вĕреннĕ, çав тери ăста çын, сан евĕрлĕ, вăл сан вырăнна йышăнма пултарать?»

56 Анчах та патша Хайкар пирки ӳкĕннĕ, унăн ӳкĕнĕвĕ ăна нимĕн чухлĕ те усă паман.

57 Вара Надана чĕнсе илнĕ те каланă. Кай та хăвăн тусусене хăвпа пĕрле илсе кай та хăвăн пичче Хайкаршăн хурланса макăр, ăна асăнса, йăлана кĕнĕ пек, уншăн йĕрĕн.

58 Анчах Надан, ухмах, пĕлмен, хытă чĕреллĕскер, куккăшĕ патне кайсан, вăл макăрман, кулянман, макăрман, чĕресĕр, аскăн çынсене пуçтарнă та ĕçме-çиме тытăннă.

59 Надан Хайкарăн тарçисемпе чурисене ярса тытма пуçланă, вĕсене çыхса асаплантарнă, хытă çапса çапнă.

60 Вăл хăйĕн ывăлĕ пек пăхса ӳстернĕ куккăшĕн арăмне хисеплемен, ăна хăйпе пĕрле çылăха кĕртесшĕн пулнă.

61 Анчах Хайкар пытанмалли вырăна касса кěнě. вăл хăйěн чурисемпе кÿршěсем йěнине илтнě, Çÿлти Турра, Хěрхенекене мухтаса тав тунă, яланах Çÿлти Турра кěлтунă, йăлăннă.
62 Хěçпе çапăçакан çын, вăл пытанса пурăннă чухне, Хайкар патне пынă, Хайкар ăна йăлăннă. Вăл ăна лăплантарнă, çăлăнăç суннă.
63 Ытти çěршывсенче Хайкар Ăслă çынна вěлерни çинчен пěлтерсен, пур патшасем те куляннă, Сеннахирим патшана курайман, тупмалли юмахсем шутлакан Хайкаршăн куляннă.

СЫПĂК 4

— Сфинкс çинчен калакан юмахсем. Ахикарпа чăннипех мěн пулнă. Унăн таврăнăвě.
1 Египет патши Хайкар вěлернине пěлсен, çийěнчех тăнă та Сеннахирим патша патне çыру çырнă. çав çырура ăна эпир сана, юратнă тăванăм, Сеннахирим патшана, мěнле канăçлăх, сывлăх, вăй-хăват тата чыс суннине аса илтеретпěр.
2 Эпě пěлěтпе çěр хушшинче çурт лартасшăнччě, çавăнпа та эпě сана хăвăнтан ăслă, çивěч çынна ярса пама ыйтатăп, вăл ăна ман валли тума тата манăн пур ыйтусем çине те хуравлама ыйтатăп. тата Ассири налукěсемпе таможнисене висě çул хушши эпě хам çине илме пултаратăп», — тенě.
3 Унтан çырăва пичетлесе Сеннахирим патне ярса панă.
4 Вăл ăна илсе вуласа панă та хăйěн визирěсене тата патшалăхěнчи чаплă çынсене панă, вěсем тěлěнсе, намăсланнă, вăл питě тарăхнă, мěнле тумаллине пěлмен.
5 Вара вăл ватă çынсене, вěреннě çынсене, ăсчахсене, философсене, юмăçсене, çăлтăрçăсене, хăй çěршывěнче пурăнакансене пурне те пуçтарнă та вěсене çырăва вуласа панă, вěсене каланă. Сирěнтен кам Египет патши фараон патне кайса унăн ыйтăвěсем çине хуравлě?
6 Вěсем ăна каланă: эй патша хуçамăр! санăн патшалăхăнта çак ыйтусене пěлекен çын çук, санăн визир тата секретарь Хайкарсăр пуçне.
7 Эпир вара çак ěçре ăста мар, унăн йăмăкěн ывăлě Надан çеç, мěншěн тесен вăл ăна хăйěн пěтěм ăслăлăхне, ăслăлăхне, пěлěвне вěрентнě. Ăна хăвăн патна чěн, тен, вăл çак хытă тěвве вěçертě».
8 Вара патша Надана чěнсе илнě те каланă: çак çырăва пăх та унта мěн çырнине ăнлан, тенě. Надан вара ăна вуласа тухсан каланă: эй хуçамăм! кам пěлěтпе çěр хушшинче замок тума пултарать?»
9 Надан сăмахне илтсен, патша питě кулянса кайнă. вара хăйěн аслă пуканě çинчен анса кěл ăшне ларнă, Хайкаршăн макăрма, йěме пуçланă.
10 Вěсем: «Эй, хуйхă! Эй Хайкар, вăрттăнлăхсемпе юмахсене пěлекенскер! хуйхă мана саншăн, Хайкар! Эй хамăн çěршывăмăн вěрентекенěм, хамăн патшалăхăмăн пуçлăхě, сан пеккисене ăçта тупăп-ши? Эй, Хайкар, эй хамăн çěршывăн вěрентекенě, саншăн ăçта çаврăнас? хуйхă мана саншăн! мěнле пěтертěм сана! тата пěлÿсěр, тěнсěр, арçынлăхсăр ухмах, тěлсěр каччă калаçнине итлерěм.
11 Ах! тата каллех Ах, хамшăн! кам сана мана пěрре çеç пама пултарать, е мана Хайкар чěрě пулни çинчен пěлтерме пултарать? эпě ăна хамăн патшалăхăмăн çур пайне парăттăм, тенě.
12 Ăçтан ку маншăн? Ах, Хайкар! эпě сана пěрре çеç курăп, сан çине пăхса, санпа савăнса тăранăп, тенě.
13 Ах! Эй, саншăн ěмěр-ěмěр хуйхă! Эй Хайкар, мěнле вěлертěм сана! эпě сан ěçне мěн вěçленине куриччен тăсмарăм».
14 Патша кунěн-çěрěн макăрнă. Халě ěнтě, патша çилленнине тата Хайкаршăн куляннине курсан, унăн чěри ун еннелле çемçелсе кайрě, вăл ун патне çывхарчě те ăна çапла каларě:
15 „Эй хуçамăм! хăвăн чурусене ман пуçа касса татма хуш. Вара патша ăна каланă: «Хуйхă сана, Абу Самик, мěн айăплă санăн?»
16 Хěçпе çапăçакан ăна каланă: «Эй хуçам! хуçи сăмахне хирěçлесе ěçлекен кашни чура вěлерет, эпě вара санăн хушăвна хирěç ěçлерěм».
17 Вара патша ăна каланă. — Хуйхă сана, Абу Самик, эсě ман хушăва хирěç мěнпе ěçлерěн?
18 Хěçпе çапăçакан ăна каланă: «Эй хуçам! эсě мана Хайкара вěлерме хушрăн, эпě эсě уншăн ÿкěнессине, ăна кÿрентернине пěлтěм, эпě ăна пěр-пěр вырăна пытартăм, унăн пěр чурине вěлертěм, вăл халě çěр çинче хăрушсăрлăхра цистерна, эсě мана хушсан, эпě ăна сан патна илсе килěп».
19 Патша ăна каланă. — Хуйхă сана, Абу Самик! эсě мана мăшкăлларăн, эпě санăн хуçу».
20 Хěçпе çапăçакан ăна каланă: «Çук, хуçам, санăн пуçна вěлермелле! Хайкар хăрушсăр та чěрě.
21 Çак сăмахсене илтсен патша хăйěн ěçне ăнланса илнě. унăн пуçě ишсе кайрě, савăннипе тăнран кайрě, вěсене Хайкара илсе килме хушрě.
22 Вăл хěçпе çапăçакана каланă: «Эй, шанчăклă чура! санăн сăмаху тěрěс пулсан, эпě сана пуянлатăттăм, санăн тивěçлěхне санăн мěнпур тусусенчен çÿлерех хăпартăттăм».
23 Хěçпе çапăçакан çын Хайкар килне çитиччченех савăнса утнă. Вăл пытанмалли вырăн алăкне уçрě те аялалла анчě те Хайкар ларнине курчě, Турра мухтаса, Ăна тав туса ларать.
24 Вăл ăна кăшкăрса каланă: «Эй, Хайкар, эпě чи пысăк савăнăç, телей, савăнăç илсе килетěп!»
25 Хайкар ăна: «Эй, Абу Самик, мěн хыпар пур?» Вăл ăна фараон çинчен пуçламăшěнчен пуçласа вěçне çитиччченех каласа панă. Унтан ăна илсе патша патне кайнă.
26 Патша ун çине пăхнă та вăл хěн-хура пулнине курнă. унăн çÿçě тискер кайăксенни пек вăрăмланса кайнă, чěрнисем ăмăрткайăк чěрнисем пек ÿссе кайнă. унăн ÿт-пěвě тусанпа вараланнă, пит-куçě улшăннă, тěксěмленнě, вăл халě кěл пек пулса тăнă.
27 Патша ăна курсан кулянса кайнă та çийěнчех ура çине тăнă та ăна ыталаса илнě, чуптунă, уншăн макăрса каланă: «Турра мухтав! кам сана ман патăма илсе килчě.

28 Вара Иисус ăна лăплантарнă, лăплантарнă. Вăл хăйĕн тумтирне хывса хĕçпе тăхăнтарнă, ăна питĕ ырă кăмăллă пулнă, ăна пысăк пуянлăх панă, Хайкар канăç кӳнĕ.
29 Вара Хайкар патшана каланă: патша хуçамăм ĕмĕр-ĕмĕр пурăнтăр! Çаксем тĕнче ачисен ĕçĕсем пулччăр. Эпĕ хам çине таянма пальма ӳстертĕм, вăл мана айккинелле пĕшкĕнчĕ те çĕре ӳкерчĕ.
30 Анчах та, эй Çӳлхуçам! эпĕ сан умăнта курăннăранпа сана ан хĕсĕрлетĕр! Патша ăна каланă: «Турă мухтавлă пултăр, Вăл сана хĕрхеннĕ, сана кӳрентернине пĕлнĕ, сана çăлса хăварнă, вĕлересрен хăтарнă».
31 Анчах та ăшă мунчана кай та пуçна хыртар, чĕрнене кас, тумтирне улăштар, хĕрĕх кун хушши йăпан, çапла вара хăвна ырă тăв, хăвăн сывлăхна тата питӳ тĕсне лайăхлатăн сан патна таврăнма пултарать.
32 Вара патша хăйĕн хаклă тумтирне хывса Хайкара тăхăнтарнă, Хайкар вара Турра тав тунă, патшана пуç тайнă, унтан савăнăçлă та савăнăçлă Çӳлти Турра мухтаса хăйĕн çуртне тухса кайнă.
33 Унпа пĕрле кил-йышри çынсем савăннă, унăн тусĕсем те, Вăл чĕрĕлни çинчен илтнĕ çынсем те савăннă.

СЫПĂК 5

«Тупмалли юмахсен» саспаллине Ахикара кăтартаççĕ. Ăмăрткайăксем çинчи арçын ачасем. Пĕрремĕш «самолетпа» вĕçни. Египета каятпăр. Ахикар, ăслă çын пулнă май, кулăш туйăмĕ те пур. (27-мĕш сăвă йĕрки).
1 Вăл патша хушнă пек тунă, хĕрĕх кун каннă.
2 Унтан вăл хăйĕн чи илемлĕ тумтирне тăхăннă та патша патне юланутпа кайнă, ун хыçĕнче те, ун умĕнче те чурисем савăнса та савăнса пынă.
3 Анчах та Надан, хăйĕн аппăшĕн ывăлĕ, мĕн пулса иртнине пĕлсессĕн, хăраса ӳкнĕ, хăраса ӳкнĕ, ним тумаллине те пĕлмен.
4 Çакна курсан, Хайкар патша умне пырса саламларĕ, лешĕ те саламларĕ, ăна хăйĕн çумне лартрĕ те çапла каларĕ:
— Эй, савнă Хайкар! Египет патши сана вĕлернине илтнĕ хыççăн пирĕн пата ярса панă çырусене пăх-ха.
5 Вĕсем пире çиллентерчĕç, пире çĕнтерчĕç, Египет патши пирĕнтен ыйтма янă налуксенчен хăранипе пирĕн çĕршыври халăхсенчен нумайăшĕ Египета тарчĕç.
6 Вара Хайкар çырăва илчĕ те вуласа тухрĕ те унăн содержанине ăнланса илчĕ.
7 Вара вăл патшана каланă. — Ан çиллен, хуçам! Эпĕ Египета каятăп, эпĕ фараона хуравсене тавăрса парăп, çак çырăва ăна кăтартăп, налуксем пирки ăна хуравлăп, тарнă çынсене пурне те каялла ярăп; эпĕ санăн тăшманусене Çӳлти Турă пулăшнипе тата санăн патшалăху телейлĕ пултăр тесе намăслантарăп».
8 Хайкар çак сăмахсене илтсен, патша питĕ савăннă, унăн чĕри сарăлнă, ăна ырă тунă.
9 Хайкар патшана каланă: «Çак ыйтăва татса пама мана хĕрĕх кун тăсма ирĕк парăр». Патша çакна тума ирĕк панă.
10 Хайкар хăйĕн килне кайнă та сунарçăсене хăй валли икĕ çамрăк ăмăрткайăк тытма хушнă. вĕсене тыткăна илсе хăй патне илсе пынă: вăл вĕрен тĕртекенсене хăй валли икĕ пин чике тăршшĕ мамăк канат çыхма хушнă, платниксене илсе килме хушнă та икĕ пысăк ещĕк тума хушнă, тата вĕсем çакна турĕç.
11 Вара вăл икĕ пĕчĕк ача илнĕ те кашни кунах путексем кӳнĕ, ăмăрткайăксемпе арçын ачасене пăхнă. ачасене ăмăрткайăксен çурăмĕсем çине утлантарнă, вĕсене çирĕп тĕвĕпе çыхса, ăмăрткайăксен урисем çумне вĕрене çыхса, вĕсене кашни кунах пĕчĕккĕн-пĕчĕккĕн çӳлелле, вунă чике таран вĕçсе хăпартма хăварнă; вĕсем ăна хăнăхса çитиччен тата вĕренсе çитиччен; вĕсем пĕтĕм тăршшĕпех тӳпене çитиччен çĕкленчĕç; арçын ачасем çурăмĕсем çинче лараççĕ. Унтан вĕсене хăй патне туртса илчĕ.
12 Хăйĕн ĕмĕчĕ пурнăçланнине курсан, Хайкар ачасене: вĕсене çӳлелле çĕклесен, çапла кăшкăрма хушнă.
13 „Тăмпа чул илсе парăр-ха, эпир фараон патша валли çурт лартăпăр, мĕншĕн тесен эпир ĕççĕр“.
14 Хайкар вара вĕсене вĕрентсе, хăнăхтарса çитереймен, вĕсем ăсталăхăн чи пысăк шайне çитиччченех.
15 Вара вĕсене хăварса патша патне кайнă та ăна каланă: эй хуçамăм! ĕçĕ санăн кăмăлу пек вĕçленчĕ. Тăр манпа пĕрле, эпĕ сана тĕлĕнмелле япалана кăтартăп».
16 Патша сиксе тăнă та Хайкар патне ларнă, анлă вырăна кайнă та ăмăрткайăксемпе ачасене илсе килме хушнă. вара Хайкар вĕсене çыхса пĕтĕм канат тăршшĕпех сывлăша вĕçтерсе ячĕ, вĕсем вăл вĕрентнĕ пек кăшкăрма пуçларĕç. Вара вĕсене хăй патне туртса хăйсен вырăнне лартрĕ.
17 Патша та, унпа пĕрле пулнисем те тĕлĕнсе кайнă. патша вара Хайкара куçĕсенчен чуптуса илчĕ те ăна каларĕ: эй, савнийĕм, канăçлăн кай! Эй, манăн патшалăхăмăн мăнаçлăхĕ! Египета кайса, фараон ыйтăвĕсем çине хуравласа, ăна Çӳлти Туррăн вăйĕпе çĕнтерсе ил».
18 Унтан сывпуллашнă та хăйĕн çарĕсене, çарне, çамрăксене, ăмăрткайăксене илсе кайнă. Египет çурчĕсем еннелле кайнă; çитсен, вăл патша çĕршывĕ еннелле çаврăнчĕ.
19 Египет халăхĕ Сеннахирим фараонпа калаçма тата унăн ыйтăвĕсем çине хуравлама хăйĕн вăрттăн канашĕнчен пĕр çынна янине пĕлсен, çак хыпара фараон патшана пĕлтернĕ. вара вăл хăйĕн вăрттăн канашçисен ушкăнне хăй умне илсе пыма янă.
20 Вара вăл фараон умне пырса кĕнĕ те патшасене мĕнле кирлĕ, çавăн пек пуç тайнă.
21 Вăл ăна каланă: эй патша хуçамăм! Сана Сеннахирим патша тулли канăçлăхпа, хăватпа тата чыспа саламлать.

22 Вăл мана, Хăйĕн чурисенчен пĕрне, санăн
ыйтусем çине хуравлама, санăн пĕтĕм ĕмĕтне
пурнăçлама ячĕ. мĕншĕн тесессĕн эсĕ хам патша
хуçамăмран тÿпепе çĕр хушшине хăвăншăн валли
хÿме туса лартакан çынна шырама янă, тенĕ.
23 Çÿлти Туррăн пулăшăвĕпе, санăн ырăлăхупа,
патша хуçамăн хăвачĕпе эпĕ ăна сана хăвăн кăмăлĕ
пек туса лартăп.
24 Анчах та эй патша хуçамăм! эсĕ унта виçĕ çул
хушши Египет налукĕсем çинчен мĕн каларăн —
халĕ ĕнтĕ патшалăхăн çирĕплĕхĕ — çирĕп тĕрĕслĕх,
эсĕ çĕнтеретĕн пулсан, манăн алă сана хирĕç
ответлеме пултараймасть пулсан, сан патша хуçам
сана ярса парĕ эсĕ асăннă налуксем.
25 Эпĕ санăн ыйтусем çине хуравласан, эсĕ мĕн
каланине пурне те патша хуçана ярса пама юлăн».
26 Фараон çакна илтсен. — тĕлĕнчĕ те чĕлхи
ирĕклĕхĕнчен, калаçăвĕн кăмăллăхĕнчен тĕлĕнчĕ.
27 Фараон патша ăна каланă: «Эй этем! мĕн ятлă
санăн?» Вăл каланă: санăн чуру — Авикам, эпĕ вара
Сеннахирим патша кăткăсенчен пĕчĕк кăткă.
28 Фараон ăна каланă: санăн хуçуна хăвăнтан
аслăраххи пулмарĕ-и, вăл мана хуравлама, манпа
калаçма пĕчĕк кăткă ярса пачĕ-и?
29 Хайкар ăна каланă: эй патша хуçамăм! Эпĕ Çÿлти
Турра санăн шухăшна пурнăçлама ыйтатăп, мĕншĕн
тесен Турă вăйсăррисемпе пĕрле, вăл вăйлисене
намăслантарать».
30 Вара фараон Авикама валли çурт хатĕрлеме, ăна
апат-çимĕç, апат-çимĕç, ĕçмелли тата мĕн кирлине
пурне те пама хушнă.
31 Çак ĕçе туса пĕтерсен виçĕ кунран фараон хĕрлĕ
те хĕрлĕ тумтир тăхăннă та хăйĕн аслă пуканĕ çине
ларнă. унăн пур визирĕсем те, унăн патшалăхĕнчи
магнатсем те аллисене хĕреслесе, урисене пĕр-пĕрин
çумне çыпăçтарса, пуçĕсене усса тăнă.
32 Фараон вара Абикама чĕнме янă, ăна пырса
тăрсан, вăл ун умне пуç тайнă та ун умĕнче çĕре
чуптуса илнĕ.
33 Фараон патша ăна каланă: эй Авикам, эпĕ кам пек?
Ман патшалăхăмри чаплă çынсем вара, вĕсем кам
евĕрлĕ?»
34 Хайкар ăна каланă: эй, тăванăм хуçамăм, эсĕ Бел
йĕрĕхĕ пек, санăн патшалăхăн чаплă çыннисем унăн
тарçисем пек».
35 Вăл ăна: кай та ыран кунта таврăн, тенĕ. Хайкар
фараон патша хушнă пек кайнă.
36 Тепĕр кунне Хайкар фараон умне пырса пуç тайса
патша умне тăнă. Фараон хĕрлĕ тумтир тăхăннă,
чаплă çынсем шурă тумтир тăхăннă.
37 Фараон ăна каланă: «Эй, Абикам, эпĕ кам пек?
Ман патшалăхăмри чаплă çынсем вара, вĕсем кам
евĕрлĕ?»
38 Авикам ăна каланă: эй хуçамăм! эсĕ хĕвел пек,
Санăн чурусем унăн пайăркисем пек». Фараон ăна
каланă: хăвăн килне кай та ыран кунта кил, тенĕ.
39 Вара фараон хăйĕн картишне таса шурă тумтир
тăхăнма хушнă, фараон та вĕсем пекех тумланнă та
хăйĕн аслă пуканĕ çине ларнă. вăл вĕсене Хайкара
илсе килме хушнă. Вăл ун патне кĕрсе ун умне ларнă.
40 Фараон ăна каланă: эй Абикам, эпĕ кам пек?
манăн дворянсем вара, кам пек вĕсем?»
41 Авикам ăна каланă: эй хуçамăм! эсĕ уйăх пек,
санăн чаплă çыннусем планетăсемпе çăлтăрсем пек.
Фараон ăна: кай та ыран кунта пул, тенĕ.
42 Вара фараон хăйĕн тарçисене тĕрлĕ тĕслĕ тумтир
тăхăнма хушнă, фараон вара хĕрлĕ бархат кĕпе
тăхăнса хăйĕн аслă пуканĕ çине ларнă та вĕсене
Абикама чĕнсе илме хушнă. Вăл кĕнĕ те Ун умне пуç
тайнă.
43 Вăл каланă: эй, Абикам, эпĕ кам пек? манăн
çарсем вара, вĕсем кам пек?» Вăл каланă: эй хуçамăм!
эсĕ апрель уйăхĕ пек, санăн çарусем унăн чечекĕсем
пек.
44 Çакна илтсен, патша питĕ савăннă та каланă: «Эй,
Абикам! пĕррремĕш хут эсĕ мана Бел йĕрĕхĕпе, манăн
чаплă çынсене унăн тарçисемпе танлаштартăн.
45 Иккĕмĕш хутĕнче эсĕ мана хĕвелпе танлаштартăн,
манăн аслă çынсене хĕвел пайăркисемпе
танлаштаррăн.
46 Виççĕмĕш хутĕнче эсĕ мана уйăхпа, манăн чаплă
çынсене планетăсемпе, çăлтăрсемпе танлаштаррăн.
47 Тăваттăмĕш хутĕнче эсĕ мана утă уйăхĕпе, манăн
чаплă çынсене унăн чечекĕсемпе танлаштартăн.
Анчах халĕ, эй Абикам! каласа пар мана, хуçу,
Сеннахирим патша, вăл кам евĕрлĕ? унăн чаплă
çыннисем вара, вĕсем кам пек?»
48 Хайкар хытă кăшкăрса каланă: «Эсĕ хăвăн аслă
пукан çинче ларакан патша хуçамăм çинчен асăнма
ан манăр». Анчах ура çине тăрăр та, эпĕ сире патша
хуçамăр кам евĕрлĕ пулнине тата унăн дворянĕсем
кам евĕрлĕ пулнине каласа парам».
49 Фараон вара хăйĕн ирĕклĕ чĕлхине тата вăл
хăюллăн хуравланинчен тĕлĕнсе кайнă. Вара фараон
хăйĕн аслă пуканĕ çинчен тăнă та Хайкар умне тăнă
та ăна каланă: «Кала-ха мана, санăн хуçу патша тата
унăн чаплă çыннисем кам евĕрлĕ пулнине пĕлесшĕн».
50 Хайкар ăна каланă: манăн хуçамăм — тÿпе Турри,
унăн чаплă çыннисем — çиçĕмсемпе аслати, вăл
ирĕк панă чухне çил-тăвăл вĕрет, çумăр çăвать.
51 Вăл аслатине хушать те, çутăлать те çумăр çăвать.
вăл хĕвеле тытса тăрать, вăл хăйĕн çутине памасть,
уйăхпа çăлтăрсене те, вĕсем çаврăнмаççĕ.
52 Вăл çил-тăвăла хушать те, çил-тăвăл вĕрет. çумăр
çăвать те, вăл апрель уйăхне таптаса, унăн
чечекĕсене, çурчĕсене пĕтерет.
53 Çак сăмахсене илтсен, фараон питĕ тĕлĕнсе кайнă,
çав тери çилленсе кайнă та ăна каланă: «Эй, этем!
тĕрĕссине каласа пар, вара эсĕ кам иккенне пĕлтер».
54 Вăл ăна чăннине каласа панă. — Эпĕ Хайкар
çыруçă, Сеннахирим патшан вăрттăн канашçисенчен
чи асли, эпĕ унăн визирĕ, унăн патшалăхĕн пуçлăхĕ,
унăн канцлерĕ.
55 Вăл ăна каланă: эсĕ çак сăмахпа чăн каларăн.
Анчах эпир Хайкар çинчен илтнĕ, ăна Сеннахирим
патша вĕлернĕ, анчах эсĕ чĕрĕ те сывă пек
туйăнатăн».
56 Хайкар ăна каланă: çапла, çапла пулчĕ, анчах
вăрттăнлăха пĕлекен Турра мухтав пултăр, тенĕ.
мĕншĕн тесен патша хуçамăм мана вĕлерме хушрĕ,

вăл мăшкăл çынсен сăмахне ĕненрĕ, анчах Çӳлхуçа мана çăлчĕ, Ăна шанса тăракан телейлĕ.
57 Фараон Хайкара каланă: «Кай та ыран эсĕ кунта пул, эпĕ хамăн чаплă çынсенчен, хамăн патшалăхăн тата хамăн çĕршывăн халăхĕнчен илтмен сăмахсене каласа пар».

СЫПĂК 6

Чеелĕх ăнаçлă пулать. Ахикар фараонăн кашни ыйтăвне хуравлать. Ăмăрткайăксем çинчи арçын ачасем — кунăн чи çӳллĕ шайĕ. Авалхи Çырусенче сайра тĕл пулакан ăслăлăх 34—45-мĕш сăвă йĕркисенче палăрать.
1 Хайкар хăйĕн çуртне кайнă та çакăн пек çыру çырнă:
2 Ассири патши Сеннахиримран. Ниневие вара Египет патшине фараона панă.
3 «Эй, тăванăм, канăçлăх пултăр сана! Çакăнпа эпир сире çакна пĕлтеретпĕр: тăван хăйĕн шăллĕне тата пĕр-пĕрне патшасене кирлĕ, эпĕ сирĕнтен мана тăхăрçĕр талант ылтăн кивçен парасса шанатăп, мĕншĕн тесен вăл мана апат-çимĕçпе тивĕçтерме кирлĕ хăш-пĕр салтаксене, эпĕ вĕсем çине тăкаклама пултаратăп. Кăштахран эпĕ ăна сана ярса парăп».
4 Вара вăл çырăва хуçлатса тепĕр кунне фараона панă.
5 Çакна курсан вăл тĕлĕнсе кайнă та ăна каланă. Чăнах та, эпĕ çакăн пек чĕлхене никамран та илтмен.
6 Вара Хайкар ăна: «Чăнах та, эсĕ патша хуçана парăмлă», — тенĕ.
7 Фараон çакна йышăннă та каланă: «Эй, Хайкар, сан пеккисем патшасен ĕçĕнче тӳрĕ кăмăллă».
8 Сана ăслăлăхпа çитĕнтернĕ, ăслăлăхпа тата пĕлӳпе илемлетнĕ Турра мухтавлă.
9 Халĕ вара, Хайкар, эпир санран мĕн ыйтни юлать: эсĕ пĕлĕтпе çĕр хушшинче çурт-йĕр ларт.
10 Вара Хайкар каланă: «Итлени вăл итлени пулать. Эпĕ сана хăвăн кăмăлна тата хăвăн суйласа илнĕ тăрăх замок тăвăп; анчах, хуçам, эпĕ пире извеç те, чул та, тăм та, ĕçлекенсем те хатĕрлетĕп, манăн ăста строительсем пур, вĕсем сан валли эсĕ мĕнле тăвас тетĕн, çавăн пек тăвĕç».
11 Патша ун валли пурне те хатĕрленĕ, вĕсем анлă вырăна кайнă; Хайкарпа унăн ывăлĕсем ун патне çитнĕ, вăл хăйпе пĕрле ăмăрткайăксемпе çамрăксене илсе кайнă; патшапа унăн мĕнпур чаплă çыннисем кайнă, пĕтĕм хула пуçтараннă, вĕсем Хайкар мĕн тăвассине курма пултарнă.
12 Вара Хайкар ăмăрткайăксене ещĕксенчен кăларса ячĕ те çамрăксене çурăмĕсем çине çыхса лартрĕ, ăмăрткайăксен урисем çумне вĕренсене çыхса сывлăша вĕçтерчĕ. Вĕсем çӳлелле вĕçсе хăпарнă, çĕрпе пĕлĕт хушшине юлнă.
13 Вара арçын ачасем кăшкăрма пуçланă. Кирпĕч илсе килĕр, тăм илсе килĕр, эпир патша керменне тăвăпăр, эпир ĕçсĕр тăратпăр!
14 Халăх тĕлĕнсе, тĕлĕнсе кайнă, тĕлĕннĕ. Патша та, унăн чаплă çыннисем те тĕлĕннĕ.
15 Хайкарпа унăн тарçисем ĕçлекенсене хĕнеме пуçланă, вĕсем патша çарĕсемшĕн кăшкăрса каланă: «Ăста ĕçченсене вĕсене мĕн кирлине илсе килĕр, вĕсене ĕçе ан чăрмантарăр», – тенĕ.
16 Патша ăна каланă: эсĕ ухмаха ернĕ; кам çавăн пек инçете çитиччен мĕн те пулин илсе çитерме пултарать?»
17 Хайкар ăна каланă: эй хуçамăм! сывлăшра мĕнле замок лартăпăр? патша господин кунта пулнă пулсан, вăл пĕр кун хушшинчех темиçе замок туса лартнă пулĕччĕ».
18 Фараон ăна каланă: «Эй, Хайкар, хăвăн çуртна кай та кан, мĕншĕн тесен эпир çурт лартма пăрахрăмăр, ыран ман пата пыр», — тенĕ.
19 Вара Хайкар хăйĕн килне кайнă та тепĕр кунне фараон умне тухнă. Фараон каланă: эй, Хайкар, санăн хуçу лаши çинчен мĕн хыпар пур? мĕншĕн тесен вăл Ассирипе Ниневи çĕрĕсенче çӳренĕ чухне, пирĕн кĕсресем унăн сассине илтсен, чĕпписене пăрахаççĕ».
20 Çак сăмахсене илтсен, Хайкар кайнă та кушак тытнă та ăна çыхса лартнă та Египет çыннисем илтичченех хытă çапма пуçланă. вĕсем çакăн çинчен патшана кайса пĕлтернĕ.
21 Фараон Хайкара чĕнсе илме янă та ăна каланă: «Эй Хайкар, мĕншĕн эсĕ çапла çапатăн, çав чĕлхесĕр тискер кайăка хĕнетĕн?»
22 Хайкар ăна каланă: патша хуçамăм! чăнах та, вăл мана усал ĕç турĕ, çавăнпа та ăна çак çапăçва тивĕçлĕччĕ, мĕншĕн тесен манăн хуçам Сеннахирим патша мана питĕ лайăх автан пачĕ, унăн чăн-чăн сасси вăйлăччĕ, кунĕпе çĕрлехи сехетсене пĕлетчĕ.
23 Çав каçхине кушак тăчĕ те пуçне касса татрĕ те тухса кайрĕ, çавăншăн эпĕ ăна çавăн пек çапса ӳкертĕм».
24 Фараон ăна каланă: эй, Хайкар, çакăнтан пăхса тăратăп: эсĕ ватăлса пыратăн, хăвăн ĕмĕт-шухăлупа аптăратăн. мĕншĕн тесен Египетпа Ниневи хушшинче утмăл сакăр парасанг пур, мĕнле-ха вăл çак каçах кайса санăн автан пуçне касса татрĕ те каялла таврăнчĕ?»
25 Хайкар ăна каланă: эй хуçамăм! Египетпа Ниневи хушшинче çав тери инçе пулсан, санăн кĕсресем патша хуçамăн лаши çухăрса чĕпписене пăрахнине епле илтме пултарнă? тата лаша сасси епле Египета çитме пултарнă-ха?»
26 Çакна илтсен фараон Хайкар унăн ыйтăвĕсем çине хуравланине ăнланса илнĕ.
27 Фараон каланă: «Эй, Хайкар, эпĕ сана тинĕс хăйăрĕнчен кантрасем тума ыйтатăп».
28 Хайкар ăна каланă: эй патша хуçамăм!
29 Унтан Хайкар çурт хыçне кайнă та тинĕсĕн çăмламас çыранĕ хĕрринче шăтăксем шăтарнă. вăл аллине пĕр ывăç хăйăр илчĕ, тинĕс хăйăрĕ, хĕвел тухсан, шăтăксене кĕрсе кайсан, вăл хăйăра хĕвел çине сарса ячĕ, вăл вĕрен пек çыхнă пек пулса тăчĕ.
30 Хайкар каланă: «Хăвăн чурусене çак кантрасене илме хуш, хăçан кирлĕ пулсан, эпĕ сана çавăн пеккисене тĕртсе парăп».

31 Фараон каланă: «Эй, Хайкар, пирĕн кунта арман чулĕ пур, вăл çĕмĕрĕлнĕ, эпĕ сана ăна çĕлеме ыйтатăп».
32 Вара Хайкар ун çине пăхнă та тепĕр чул тупнă.
33 Вăл фараона каланă: «Эй хуçам! Эпĕ ют çĕршыв çынни: манăн çĕвĕлемелли хатĕр çук.
34 Анчах та эпĕ сана хăвăн шанчăклă атăçусене çак чулран шăласем касса илме хушасшăн, эпĕ çав арман чулне çĕлеме хушатăп».
35 Вара фараон та, унăн пĕтĕм аслă çынни те кулса ячĕ. Вăл каланă: «Сана çак ăс-тăнпа пĕлӳ панă Çӳлти Турра мухтавлă пултăр».
36 Фараон Хайкар хăйне çĕнтернине курсан, ăна хăйĕн хуравĕсене тавăрса парсан, çавăнтах хĕпĕртенĕ, вĕсене уншăн виçĕ çуллăх налук пуçтарса Хайкар патне илсе пыма хушнă.
37 Вара вăл хăйĕн тумтирне хывса Хайкар çине, салтакĕсемпе тарçисене тăхăнтарнă, çул тăкакĕсене панă.
38 Вăл ăна каланă: эй хуçин хăватлăхĕ, вĕрентекенĕсен мăнаçлăхĕ! сан пек султансенчен кам та пулин пур-и? хăвăн хуçана, Сеннахирим патшана, салам кал, эпир ăна мĕнле парнесем ярса панине каласа пар, мĕншĕн тесен патшасем сахалпа çеç çырлахаççĕ».
39 Вара Хайкар тăнă та фараон патша аллисене чуптуса илнĕ, ун умĕнче çĕре чуптуса илнĕ, ăна вăй-хăват, пурлăх, хăйĕн пуянлăхĕнче ытлă-çитлĕ пултăр тесе суннă, ăна каланă: эй, хуçамăм! Эпĕ санран хамăрăн çĕршыв çыннисенчен пĕри те Египетра ан юлтăр тесе ыйтатăп».
40 Фараон тăнă та Египет урамĕсенче Ассирипе Ниневи халăхĕсенчен пĕри те Египет çĕрĕнче ан юлтăр, вĕсем Хайкарпа пĕрле кайччăр тесе пĕлтерме хыпарçăсем янă.
41 Вара Хайкар фараон патшапа сывпуллашса Ассирипе Ниневи çĕрне шырама тухса кайнă; унăн темĕн чухлĕ мул та, нумай пуянлăх та пулнă.
42 Сеннахирим патша патне Хайкар килесси çинчен хыпар çитсен, вăл ăна хирĕç тухнă та, уншăн питĕ савăннă, ăна ыталаса чуптуса илнĕ те каланă: «Эй, тăванăм! манăн шăллăм Хайкар, манăн патшалăхăн вăйĕ, манăн патшалăхăн мăнаçлăхĕ.
43 Эсĕ Манăн патшалăхăн çуррине тата манăн пурлăхăмăн çуррине ыйтсан та, мĕн ыйтас тетĕн, çавна ыйт».
44 Вара Хайкар ăна каланă: эй патша хуçамăм, ĕмĕр пурăн! Эй патша хуçамăм, ырăлăх кăтартăр! ман вырăна Абу Самика, мĕншĕн тесен манăн пурнăçăм Турă аллинче тата Унăн аллинче пулнă».
45 Вара Сеннахирим патша каланă: «Эй юратнă Хайкар, сана хисеплĕ пултăр! Эпĕ Абу Самикăн хĕçпе çапăçакан станцине хамăн мĕнпур вăрттăн канашçăсенчен тата хамăн юратнă çынсенчен çӳлерех тăвăп.
46 Вара патша унран фараон килнĕренпе вăл ун патĕнчен тухса кайиччен мĕнле пурăнни çинчен ыйтма пуçланă. вăл унăн мĕнпур ыйтăвĕсем çине мĕнле хуравланине, унран налук илнине, тумтир улăштарнине тата парнесене мĕнле илнине.
47 Сеннахирим патша питĕ савăннă та Хайкара каланă: «Çак налукран мĕн илес тетĕн, çавна ил, мĕншĕн тесен вăл пурте сан аллунта», — тенĕ.
48 Хайкар çапла каланă: «Патша ĕмĕр-ĕмĕр пурăнтăр! Эпĕ патша хуçамăн хăрушсăрлăхне тата унăн аслăлăхне малалла тăсассине çеç кĕтетĕп.
49 Эй хуçамăм! пуянлăхпа тата ун пеккисемпе мĕн тума пултаратăп-ха эпĕ? анчах эсĕ мана ырă тăвас тетĕн пулсан, мана йăмăкăмăн ывăлне Надана пар, эпĕ ăна вăл мана мĕн тунăшăн тавăрса пар, унăн юнне мана пар та уншăн айăпсăр тесе шутлатăп».
50 Сеннахирим патша каланă: тыт ăна, эпĕ ăна сана патăм, тенĕ. Хайкар хăйĕн аппăшĕн ывăлне, Надана, тытнă та унăн аллисене тимĕр сăнчăрсемпе çыхнă та хăйĕн çуртне илсе кайнă, урисене йывăр сăнчăр çыхса янă, ăна çирĕп çыхса янă, çапла çыхса лартнă хыççăн ăна ывăтнă кану вырăнĕ çумĕнчи тĕттĕм пӳлĕме кĕрсе Навухала кашни кунах пĕрер çăкăр тата кăштах шыв пама хуралçă туса лартнă.

СЫПĂК 7

Ахикар çинчен калакан ытарăшсем, вĕсенче вăл хăйĕн тăванĕн ывăлĕсене вĕренсе пĕтерет. Тĕлĕнмелле танлаштарусем. Ахикар ачана илемлĕ ятсем парать. Кунта вĕçленет Ахикар историйĕ.
1 Хайкар хăйĕн йăмăкĕн ывăлне, Надана, кĕрсен е тухсан, ăслăн çапла каланă:
2 «Эй, Надан, ывăлăм! Эпĕ сана мĕнпур ырă та ырă ĕç турăм, эсĕ мана уншăн илемсĕр те, усал та, вĕлерӳ те тавăртăн.
3 „Эй, ывăлăм! ытарăшсенче çапла каланă: «Хăлхапа итлемен çынна мăй çыххипе итлеттерĕç».
4 Надан каланă: мĕншĕн çилленнĕ эсĕ ман çине?
5 Хайкар ăна каланă: «Мĕншĕн тесен эпĕ сана пăхса ӳстертĕм, вĕрентрĕм, хисеплерĕм, хисеплерĕм, сана аслă турăм, сана чи лайăх ăратпа ӳстертĕм». тата сана ман вырăна лартрăм, эсĕ тĕнчере манăн еткерçе пултăн, эсĕ мана вĕлертĕн, мана пĕтернĕшĕн тавăртăн.
6 Анчах та Çӳлхуçа мана кӳрентернине пĕлнĕ, çавăнпа та мана эсĕ мана хунă таварран хăтарнă, мĕншĕн тесен Çӳлхуçа хуçăлнă чĕресене сыватать, кĕвĕçекенсемпе мăнкăмăллă çынсене чăрмантарать.
7 Эй, ачам! эсĕ маншăн скорпион пек пултăн, вăл пăхăр çине пырса çапăнсан ăна шăтарать.
8 Эй, ачам! эсĕ ухмах тымарĕсене çиекен газель пек, вăл мана паян хушать, ыран вĕсем ман тымарсенче пытанаççĕ».
9 Эй, ачам! эсĕ хĕллехи сивĕ вăхăтра хăйĕн юлташне çаппа-çарамас курнă çын патне пулнă; сивĕ шыв илсе ун çине ячĕ.
10 Эй, ачам! эсĕ маншăн чул илсе хăйĕн Хуçине чулпа персе вĕлерме пĕлĕтелле ывăтнă çын пек пултăн. Чул вара пырса çапăнман, çӳле çитмен, анчах вăл айăппа çылăх сăлтавĕ пулса тăнă.
11 Эй, ачам! эсĕ мана хисепленĕ пулсан, хисепленĕ пулсан, манăн сăмахсене итленĕ пулсан, эсĕ манăн еткерçĕм пулнă пулăттăн, манăн патшалăхăмсем çинче хуçаланнă пулăттăн.

12 Эй, ывăлăм! эсĕ пĕл: йытă е сысна хӳри вунă чике пулсан, вăл пурçăн пек пулсан та, лаша хӳри патне çывхармасть.
13 Эй, ачам! Эпĕ вилсен эсĕ манăн еткерçĕм пулĕ тесе шутланăччĕ; эсĕ вара хăвăн ăмсанупа, хăвăн ирсĕрлĕхӳпе мана вĕлерме шутларăн, тенĕ. Анчах Çӳлхуçа мана санăн чеелĕхӳнтен хăтарчĕ.
14 Эй, ывăлăм! эсĕ маншăн тислĕк купи çине лартнă капкăн пек пултăн, унта пĕр çерçи килчĕ те капкăна лартнине тупрĕ. Çерçи капкăна каланă: «Эсĕ кунта мĕн тăватăн?» — Эпĕ кунта турра кĕлтăватăп, — терĕ капкăн.
15 Пăрчăк унран та ыйтнă: «Эсĕ тытнă йывăç татăкĕ мĕнле?» — Ку çамрăк юман, ун çине эпĕ кĕлĕ вăхăтĕнче таянатăп, — терĕ капкăн.
16 Çĕлен каланă: «Санăн çăварта мĕн пур?» — Ку вăл — çăкăрпа апат-çимĕç, вĕсене эпĕ хам пата çывхаракан пур выçăсемпе чухăнсем валли те илсе çӳретĕп, — терĕ капкăн.
17 Çĕлен каланă: «Эпĕ халĕ ĕнтĕ çиме килме пултаратăп-и, мĕншĕн тесен эпĕ выçă?» Капкăн вара ăна: «Малалла», — тенĕ. Çĕлен вара çиме пултартăр тесе çывхарчĕ.
18 Анчах капкăн сиксе тухнă та пăрчăка мăйĕнчен ярса тытнă.
19 Лешĕ вара капкăна хуравласа каланă. Выçă çынсем валли санăн çăкăру пулсан, Турă санăн ырă ĕçӳсене, санăн ырă ĕçӳсене йышăнмасть.
20 Эсĕ типĕ тытни те, кĕлтуни те çавăн пек пулсан, Турă санăн типĕ тытнине те, кĕлтунине те йышăнмасть, Турă саншăн ыррине çитерейместь».
21 Эй, ачам! эсĕ маншăн ашакпа туслашнă арăслан пек пулнă, ашак вара пĕр вăхăт арăслан умĕнче утнă; пĕррехинче арăслан ашак çине сиксе ларнă та ăна çисе янă.
22 Эй, ачам! эсĕ маншăн тулăри шăрчăк пек пултăн, мĕншĕн тесен вăл ниме те усă кӳмест, тырра пăсать те кăшлать.
23 Эй, ачам! эсĕ вунă виçе тулă акнă çын пек пулнă, вырма вăхăчĕ çитсен вăл тăрса ăна вырнă, ăна пуçтарнă, çапнă, вĕçне çитичченех тăрăшнă, вара вунă виçе тухнă виçесем илсе пăхсан, унăн хуçи ăна: «Эй, кахал япала! эсĕ ӳсмен те, пĕчĕкленмен те», — тенĕ.
24 Эй, ачам! эсĕ маншăн тетел ăшне ывăтнă курăк пек пултăн, вăл хăйне хăй çăлса хăвараймарĕ, анчах та хирĕçсене хăйпе пĕрле тетел ăшне пăрахма чĕнчĕ.
25 Эй, ывăлăм! эсĕ маншăн сивĕнсе кайнă йытă пек пултăн, вăл чӳлмекçĕ çуртне ăшăнма кĕнĕ.
26 Вăл ăшăнсан вĕсем çине вĕрме пуçланă, вĕсем ăна хăваласа кăларнă, вăл хăйсене ан сăтăр тесе çапнă.
27 Эй, ывăлăм! эсĕ маншăн паха çынсемпе вĕри мунчана кĕнĕ сысна пек пултăн, вĕри мунчаран тухсан вараланчăк шăтăк курчĕ те унта анса йăваланчĕ.
28 Эй ывăлăм! эсĕ маншăн хăйĕн юлташĕсемпе пĕрле парне кӳме кайнă качака пек пултăн, вăл хăйне хăй çăлаймарĕ.
29 Эй, ачам! сунартан тăранман йытă шăна апачĕ пулса тăрать.
30 Эй ывăлăм! ĕçлемен, сухаламан, çăткăн та чее алă хулпуççийĕнчен касса татăлĕç.
31 Эй, ывăлăм! çутă курăнман куçа çăхансем çапса илĕç те тăпăрласа кăларĕç.
32 Эй, ачам! эсĕ маншăн туратсене касса татнă йывăç пек пултăн, вăл вĕсене: «Манăн мĕн те пулин сан аллунта пулман пулсан, эсĕ мана касса татма пултарайман пулăттăн», — тенĕ.
33 Эй, ачам! эсĕ çав кушак пекех, ăна вĕсем: «Эпир сана ылтăн сăнчăр туса париччен, сана сахăрпа тата хăмла çырлипе тăрантариччен, вăрлама пăрах», — тенĕ.
34 Вăл каланă: «Эпĕ хамăн аттепе аннен ĕçне манмастăп», – тенĕ.
35 Эй ывăлăм! эсĕ йĕплĕ тĕм çинче ларса пыракан çĕлен пек пулнă, вăл юханшыв варринче пулнă чухне кашкăр вĕсене курнă та: «Усал çине усал тумалла, кам вĕсенчен усалрах, çавă вĕсене иккĕшне те ертсе пытăр», — тенĕ.
36 Çĕлен кашкăра каланă: эсĕ ĕмĕр тăршшĕпех çисе пурăннă путексемпе качакасемпе сурăхсем, тенĕ. вĕсене ашшĕсем патне, ашшĕ-амăшĕ патне тавăрăн-и е çук-и?»
37 Кашкăр: «Çук», — тенĕ. Çĕлен ăна каланă: «Эпĕ хам хыççăн эсĕ пирĕнтен чи усалли тесе шутлатăп», — тенĕ.
38 Эй, ачам! Эпĕ сана тутлă апатпа тăрантартăм, эсĕ Мана типĕ çăкăрпа тăрантармарăн.
39 Эй, ачам! Эпĕ сана сахăрлă шыв патăм. ĕç те лайăх сироп, эсĕ мана пусăран шыв ĕçтермерĕн.
40 Эй, ачам! Эпĕ сана вĕрентрĕм, ӳстертĕм, эсĕ мана валли пытанмалли вырăн чаврăн, Мана пытартăн.
41 Эй, ачам! Эпĕ сана чи лайăх воспитани парса ӳстертĕм, çӳллĕ кедр пек вĕрентрĕм; эсĕ вара мана пăсса, пĕкĕртрĕн, тенĕ.
42 Эй, ачам! манăн шанăç пурччĕ, эсĕ мана тăшмансенчен пытанса тăма çирĕплетнĕ замок туса парăн, эсĕ маншăн çĕр тарăнăшне пытарнă çын пек пулса тăтăн; анчах Çӳлхуçа мана хĕрхенчĕ, санăн чеелĕхӳнтен хăтарчĕ.
43 Эй, ачам! Эпĕ сана ырă сунтăм, эсĕ мана усалпа курайманлăхпа тавăртăн, халĕ вара эпĕ санăн куçусене çурса пăрахасшăн, сана йытăсем валли апат тăвасшăн, чĕлхене касса кăларасшăн, пуçна хĕç çивĕчĕпе касса татасшăн; хăвăн йĕрĕнчĕк ĕçӳсемшĕн сана тавăрса пар».
44 Надан хăйĕн куккăшĕ Хайкартан çак сăмаха илтсен каланă: «Эй, куккăшăм! хăвăн пĕлĕвӳпе мана хăтлан, çылăхăмсене каçар, мĕншĕн тесен кам ман пек çылăха кĕнĕ, кам сан пек каçарать?
45 Йышăн мана, пичче! Халĕ эпĕ санăн килте ĕçлĕп, санăн лашусене тирпейлĕп, санăн выльăхусен тислĕкне шăлса тасатăп, санăн сурăхусене кĕтĕп, мĕншĕн тесен эпĕ — усал, эсĕ — тӳрĕ çын: эпĕ — айăплă, эсĕ — каçаракан».
46 Хайкар ăна каланă: эй, ывăлăм! эсĕ шыв хĕрринче çимĕççĕр йывăç пек, унăн хуçи ăна касма тăрăшнă, вăл ăна каланă: «Мана урăх çĕре илсе кай, эпĕ çимĕç кӳмесен, касса кăлар».

47 Хуçи ăна каланă: эсĕ шыв хĕрринче çимĕç кÿмерĕн, урăх çĕрте пулсан мĕнле çимĕç кÿрĕн-ха?
48 Эй, ачам! ăмăрткайăк ватлăхĕ кăвакал çамрăклăхĕнчен лайăхрах.
49 Эй, ачам! вĕсем кашкăра каланă: «Сурăхсенчен пăрăн, вĕсен тусанĕ сана сиен ан кӳтĕр», — тенĕ. Кашкăр вара: «Сурăх сĕчĕн тирĕкĕ ман куçа усăллă», – тенĕ.
50 Эй, ачам! вĕсем кашкăра шкула вĕренме янă, вăл вулама вĕрентĕр те ăна: «А, В тесе калăр», — тенĕ. Вăл: «Манăн шăнкăравра сурăхпа качака», — терĕ.
51 Эй, ачам! ашакне сĕтел хушшине лартрĕç те, вăл ӳкрĕ, пылчăк ăшне йăваланма пуçларĕ те пĕри каларĕ: «Айăр йăвалантăр, мĕншĕн тесен ку унăн çут çанталăкĕ, вăл улшăнмĕ».
52 Эй, ачам! çак каларăша çирĕплетнĕ: «Эсĕ ывăл çуратсан, ăна хăвăн ывăлу тесе чĕн, ывăл ӳстерсен — ăна хăвăн чуруна чĕн».
53 Эй, ачам! ырă тăвакан ырăпа тĕл пулать; усал тăвакан усалпа тĕл пулать, мĕншĕн тесен Çӳлхуçа çынна унăн ĕçĕн виçине кура тавăрать.
54 Эй, ачам! çак сăмахсемсĕр пуçне мĕн калăп сана? мĕншĕн тесен Çӳлхуçа мĕн пытаннине пĕлет, Вăл вăрттăнлăхсемпе вăрттăнлăхсене пĕлет.
55 Вăл сана тавăрĕ, манпа сан хушшинче суд тăвĕ, сана хăвăн пушхирти пек тавăрĕ».
56 Надан çакна хăйĕн куккăшĕнчен Хайкартан илтнĕ. вăл çавăнтах шыçса кайрĕ те вĕçсе кайнă хырăмлăх пек пулса тăчĕ.
57 Унăн урисем те, урисем те, аякĕ те шыçса кайнă. ăна çурса пăрахнă, хырăмĕ çурăлнă, вар-хырăмĕ сапаланса кайнă, вăл пĕтнĕ те вилнĕ.
58 Унăн юлашки вăхăчĕ пĕтнĕ, вăл тамăка лекнĕ. Мĕншĕн тесен тăванĕшĕн шăтăк чавакан шăтăка лекет; капкăнсем тăвакан та вĕсен ăшне лекĕ.
59 Акă мĕн пулса тухрĕ тата (мĕн) эпир Хайкар çинчен калакан юмахра тупрăмăр, Турра ĕмĕр-ĕмĕр мухтав пултăр. Аминь, тата канăçлăх.
60 Ку летописçе Турă пулăшнипе пĕтернĕ, Вăл аслă пултăр! Аминь, аминь, аминь.